

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-263-272](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-263-272)

УДК 336.14-022.252(477)

JEL Classification: H61; H62; H63

Оксана Михайлівна Грубляк

кандидат економічних наук, доцент

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

E-mail: o.grublyak@chnu.edu.ua. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-7198-9747>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/S-2870-2016>

Владислав Григорович Сила

здобувач третього (PhD) рівня вищої освіти

Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)

E-mail: vladsila79@gmail.com

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕФІЦИТОМ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВПРОВАДЖЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ

У статті досліджено визначення сутності поняття «управління дефіцитом бюджету». Проведено аналіз зміни обсягу і структури дефіциту державного бюджету України за період 2019-2023 рр. Виявлено, що основною причиною зростання дефіциту бюджету є збільшення військових витрат та зроблено висновок про необхідність удосконалення механізму управління дефіцитом державного бюджету. Побудована структура зазначеного механізму, до складу якої входять принципи, інструменти, важелі, закономірності, методи і підходи. Надана характеристика кожній із наведених складових. Зазначено, що в умовах війни й повоєнного відновлення економіки є тісний взаємозв'язок між механізмом управління дефіцитом бюджету та механізмами репатріації російських активів та реінтеграції вимушених мігрантів в Україну.

Ключові слова: дефіцит; державний бюджет; управління; механізм; доходи; видатки; військові витрати; інструменти; методи; підходи; репатріація активів.

Рис.: 1. Табл.: 2. Бібл.: 19.

Постановка проблеми. Дефіцит Державного бюджету України має системний характер. Проблеми зростання дефіциту бюджету особливо загострилися після повномасштабного вторгнення Росії. На фоні зростання військових, соціальних витрат зменшилися податкові надходження, що призвело до суттєвого перевищення видатків бюджету над його доходами. Відповідно до Бюджетного кодексу України державний бюджет затверджується з дефіцитом за наявності обґрунтованих джерел фінансування. До останніх належать внутрішні та зовнішні запозичення; кошти, отримані від приватизації державного майна, продажу цінних паперів; відсотки за користування депозитними рахунками, а також вільний залишок бюджетних коштів та вільні кошти єдиного казначейського рахунку [1]. Зазначені джерела в умовах війни та повоєнного відновлення економіки держави не зможуть повною мірою забезпечити зростання фінансових потреб держави. З огляду на це зростає залежність державного бюджету від міжнародної фінансової допомоги у вигляді грантів та кредитів. Запозичення по лінії міжнародних фінансових організацій призводять до зростання зовнішнього державного боргу, що на

фоні збільшення обсягу внутрішніх державних запозичень може призвести до загострення проблем економічної, політичної та фінансової нестабільності. Це потребує розроблення дієвих заходів з боку держави щодо удосконалення наявного механізму управління дефіцитом державного бюджету на основі врахування попереднього досвіду. Саме розгляду цих питань і присвячена тема цієї статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління дефіцитом державного бюджету стали предметом дослідження багатьох вітчизняних і закордонних учених (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «управління дефіцитом бюджету»

Автор	Сутність поняття
О. М. Грубляк, Н. І. Холявко, А. В. Жаворонок	Управління дефіцитом бюджету – це складна функціональна система бюджетного регулювання, яка сприяє макрофінансовій стабільності та динамічному економічному розвитку в довгостроковому періоді, а також визначає комплекс заходів у частині збалансування бюджету [4]
Н. В. Гусаревич	Управління дефіцитом бюджету є вагомим інструментом фінансової політики, що суттєво впливає на збалансованість бюджетної системи та стан соціально-економічного розвитку суспільства [5]
М. В. Тарасюк, Н. М. Тімошенко	Управління дефіцитом бюджету – це цілеспрямований комплекс заходів оперативного, тактичного та стратегічного характеру щодо формування оптимального розміру дефіциту бюджету, що ґрунтуються на плануванні, контролі та корегуванні розміру дефіциту з метою ефективного використання залучених коштів [13]

Джерело: складено автором на основі [4; 5; 13].

Досліджуючи структуру бюджетного механізму В. Г. Дем'янишин зазначає, що однією з його складових є механізм управління бюджетним дефіцитом та державним боргом. У ньому автор виділяє «обґрунтування обсягів бюджетного дефіциту та джерел його погашення, механізм залучення джерел фінансування дефіциту, погашення державного кредиту, сплати відсотків, зміни умов тощо» [6, с. 8].

Досліджуючи механізм управління дефіцитом бюджету І. В. Форкун [14] виділяє в його складі дві складові – організаційну й регулятивну. Перша включає нормативно-правове, інформаційне забезпечення, здійснення планування та прогнозування, моніторингу та контролю за станом дефіциту бюджету. Друга складова передбачає регулювання доходів і видатків бюджету з на основі використання фінансових важелів та інструментів.

В. Г. Маргасова, М. М. Забаштанський на основі дослідження закордонного досвіду управління дефіцитом бюджету, роблять висновок що найбільш ефективним способом його зменшення в умовах війни є «активація роботи ринку державних боргових цінних паперів» [12].

Х. П. Грюнер, досліджуючи оптимальні механізми контролю дефіциту державного бюджету, вказує на те, що будь-який механізм потребує структурованої процедури з обґрунтуванням результатів, отриманих від його практичного впровадження [17].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок з питань управління дефіцитом бюджету, в умовах впровадження воєнного стану змінилися підходи, методи та способи управління доходами й видатками державного бюджету. З огляду на це необхідно розробити дієвий механізм управління дефіцитом бюджету, який відповідав би зростаючим потребам держави в залученні коштів із різних джерел, зокрема від заморожених російських активів.

Метою статті є дослідження факторів, що спричиняють зростання дефіциту Державного бюджету України та розроблення заходів щодо удосконалення механізму управління ним в умовах війни та повоєнного відновлення економіки держави.

Виклад основного матеріалу. Дефіцит Державного бюджету України почав зростати катастрофічними темпами після повномасштабного вторгнення. Початок російського вторгнення зумовив необхідність внесення змін до чинної нормативно-законодавчої бази у сфері регулювання бюджетних відносин. 24 лютого 2022 р. було введено в дію Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», відповідно було внесено зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України. У статті 14 Бюджетного кодексу України зазначено, що визначений в законі про Державний бюджет на поточний рік граничний обсяг дефіциту бюджету не повинен перевищувати його розмір, визначений Бюджетною декларацією на відповідний бюджетний період [1; 11].

Проаналізуємо зміну обсягу дефіциту Державного бюджету України за період 2019-2023 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Аналіз показників державного бюджету України за 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Доходи державного бюджету, млн грн	998278,9	1076016,7	1296852,9	1787395,6	2671998,0
Доходи бюджету у відсотках до ВВП, %	25,12	25,66	23,75	34,43	40,87
Видатки державного бюджету, млн грн	1072891,5	1288016,7	1490258,9	2705423,3	4014418,1
Видатки бюджету у відсотках до ВВП, %	26,99	30,71	27,30	52,12	61,40
Дефіцит державного бюджету, млн грн.	78049,5	217096,1	197937,4	914701,7	1333110,7
Дефіцит державного бюджету у відсотках до ВВП, %	1,96	5,18	3,63	17,62	20,39

Джерело: складено авторами на основі [2].

Згідно з маастрихтським договором граничне значення дефіциту бюджету не повинно перевищувати 3 % від ВВП і є одним серед п'яти критеріїв конвергенції. Світова фінансова криза 2008 років засвідчила необхідність підвищення межі зазначеного показника в умовах зростання дефіциту бюджету в багатьох країнах світу. Головною причиною збільшення розміру дефіциту державного бюджету України у відсотках до ВВП за останні два роки є зростання військових витрат.

Відповідно до звіту Стокгольмського інституту дослідження проблем миру (SIPRI) військові витрати України у 2022 р. в порівнянні з довоєнним 2021 р. зросли на 640 % і становили 44 млрд дол. США. За підсумками 2023 року військові витрати зросли на 51 % і становили 64,8 млрд дол. США. Частина військових витрат становила 58 % загальних державних витрат або 34 % від ВВП. У порівнянні у 2021 р. військові витрати становили 3,2 % від ВВП. Серед країн світу наша держава в цьому рейтингу посіла восьме місце, у 2022 р. посідала 11-ту позицію. У звіті зазначається, що частка військових витрат України у 2023 р. становила 59 % від витрат країни агресора. Завдяки наданій міжнародній фінансовій допомозі в розмірі 35 млрд дол. США, з яких 25,4 млрд Україна отримала від США, частка військових витрат зросла до 91 % російських витрат [16].

Механізм управління дефіцитом бюджету є складовою бюджетного механізму. На основі останнього розробляються напрями стратегії і тактики бюджетної політики держави, яка приводить в дію бюджетну систему України й забезпечує ефективність її функціонування. Імплементация механізму управління дефіцитом бюджету та його складових в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови економіки України потребує розробки практичних рекомендації та удосконалення норм чинного вітчизняного й міжнародного законодавства, особливо коли йдеться про розроблення механізмів репатріації російських активів та реінтеграції вимушених мігрантів в Україну.

В умовах зростання дефіциту бюджету з причини воєнних дій, погашення збитків завданих війною економіці України потребує прискорення процесу передачі заморожених і конфіскованих іншими країнами світу активів країни агресора з розробкою відповідного механізму їх репатріації. Юридичною основою зазначеного механізму є відповідні Конвенції ООН, зокрема до яких приєдналася і Україна, а саме проти транснаціональної організованої злочинності, проти корупції, а також Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [8; 9; 10]. Договірні механізми репатріації заморожених російських активів передбачають укладання двосторонніх і багатосторонніх угод між Україною та країнами партнерами, а також можливість випуску репатріаційних облігацій. Обидва варіанти є новими не тільки для України, але і для країн партнерів, виходячи з цього, потребують дипломатичних, юридичних зусиль та економічного обґрунтування можливості їх практичної реалізації.

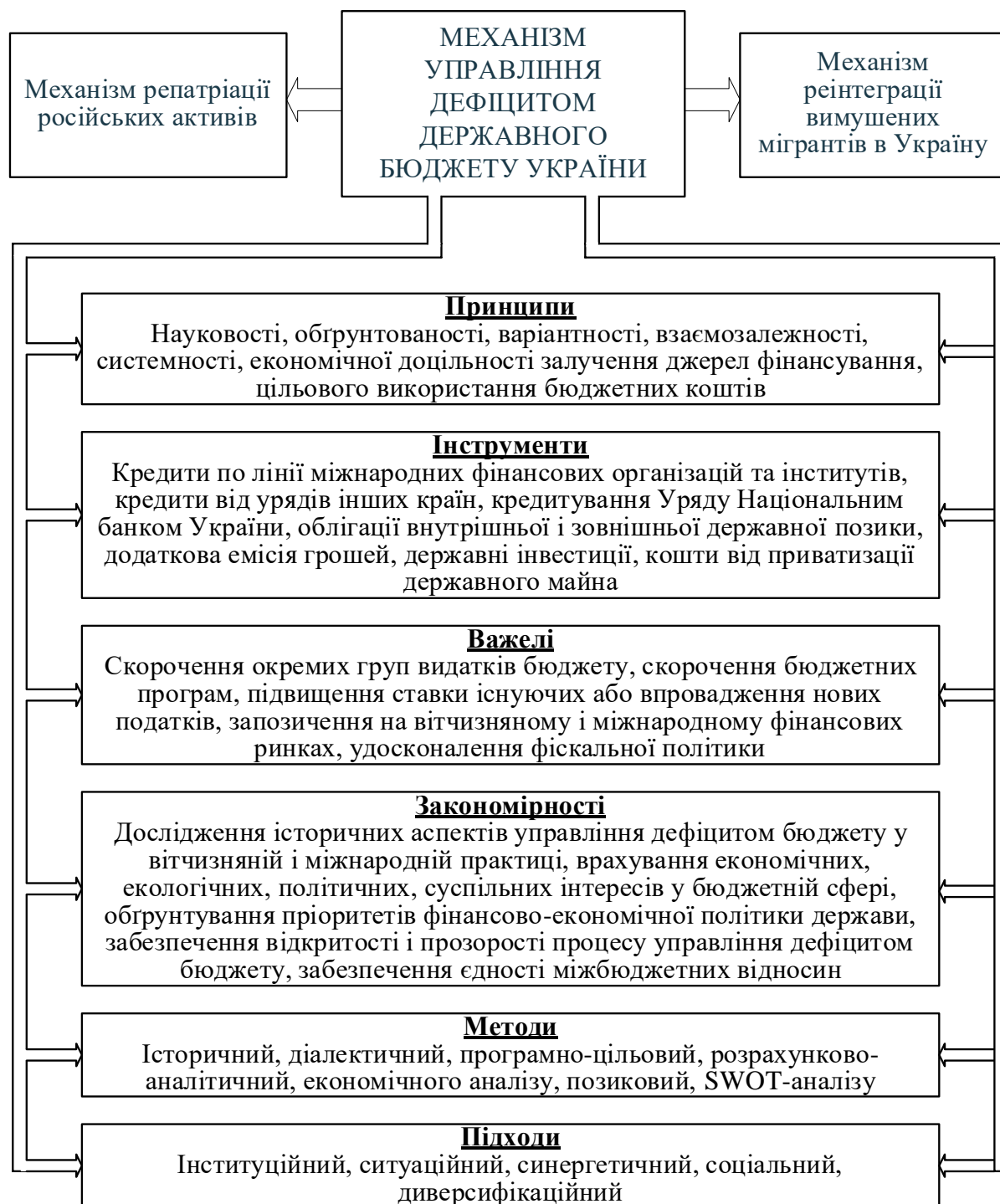

Рис. 1. Структура механізму управління дефіцитом державного бюджету
Джерело: складено автором на основі [4; 5; 7; 15; 18; 19].

До війни Україна отримувала значну суму коштів у вигляді грошових переказів трудових мігрантів. Після 24 лютого 2022 р. ситуація змінилася докорінним чином. Трудові мігранти більше витрачають коштів в країні тимчасового проживання, ніж надсилають в Україну. Виїзд населення молодого віку також позначається на погіршенні демографічної ситуації, старінні нації, зростанні дефіциту кадрів при зменшенні податкових надходжень до

бюджету. Отже, проблема повернення вимушених мігрантів в Україну потребує пошуку оптимальних шляхів її вирішення та значної суми коштів на надання адміністративної, транспортно-логістичної, фінансової підтримки населенню, яке повертається на батьківщину [3].

Висновки та пропозиції. Дефіцит державного бюджету не завжди можна сприймати як негативне явище. У випадку існування активного дефіциту, коли перевищення видатків над доходами бюджету обумовлюється їх зростанням з причини переходу на інноваційно-інвестиційну модель розвитку економіки дефіцит є позитивним явищем. Говорячи про дефіцит бюджету як негативне явище, мається на увазі його системне зростання, постійний пошук джерел покриття і спрямування залучених коштів на покриття так званих видатків «проїдання». Відповідно на наступний період дохідна частина бюджету не збільшується, а видаткова зростає через зростання інфляційних коливань, необхідності збільшення окремих видатків, девальвації національної валюти тощо. У таких умовах розрив між доходами й видатками бюджету стає ще більш відчутним і провокує необґрунтоване зростання державного боргу на фоні зменшення темпів економічного зростання держави. В умовах впровадження воєнного стану в Україні зростання дефіциту бюджету зумовлено насамперед збільшенням військових, соціальних витрат, спадом економічної діяльності, міграцією населення, безробіттям тощо. Проблема подолання дефіциту бюджету за рахунок підвищення ефективності управління ним не є новою для вітчизняної практики побудови бюджетних відносин, але в умовах війни потребує внесення суттєвих і своєчасних змін з урахуванням причино-наслідкових зв'язків дефіциту бюджету з розміром державного боргу, рівнем життя населення, темпами економічного відновлення держави, демографічною ситуацією, можливостями прискорення співпраці з країнами союзниками в питаннях надання фінансової допомоги та репатріації заморожених російських активів. Саме дослідження перспектив зменшення дефіциту державного бюджету за рахунок впровадження механізмів репатріації російських активів та реінтеграції вимушених мігрантів в Україну стануть предметом подальших наукових напрацювань по зазначеній тематиці.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Виконання державного бюджету України. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2023>.
3. Вимушена міграція в умовах війни: виклики, фінансово-економічні ризики, напрями розв'язання проблем / Л. Червінська, І. Каліна, Т. Червінська, Ю. Сафонов, А. Ліщенко, Н. Шуляр // *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. – 2024. – № 2(55). – С. 531–545. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapter.2.55.2024.4331>.
4. Грубляк О. М. Оцінка ефективності управління дефіцитом державного бюджету України [Електронний ресурс] / О. М. Грубляк, Н. І. Холявко, А. В. Жаворонок // *Проблеми і перспективи економіки та управління*. – 2021. – № 3(23). – С. 130–141. – Режим доступу: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/224551>.

5. Гусаревич Н. В. Управління дефіцитом бюджету як інструмент фінансової політики [Електронний ресурс] / Н. В. Гусаревич // Бізнес Інформ. – 2017. – № 2(469). – С. 225-230. – Режим доступу: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-2_0-pages-225_230.pdf.

6. Дем'янишин В. Г. Бюджетний механізм держави: сутність та роль у регулюванні соціально-економічних процесів / В. Г. Дем'янишин // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – Вип. 11 (78). – С. 3–11.

7. Дубина М. В. Упровадження та реалізація системи середньотермінового бюджетного планування в Україні: досвід Німеччини / М. В. Дубина, О. М. Кальченко, Ю. Гончаренко // Галицький економічний вісник. – 2020. – № 5(66). – С. 78-92. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.078.

8. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Дата набрання чинності для України: 01.01.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.

9. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 21.05.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.

10. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 01.06.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text.

11. Маргасова В. Г. Залучення боргових фінансових ресурсів на зовнішньому ринку: досвід України / В. Г. Маргасова, М. В. Дубина // Проблеми економіки. – 2023. – № 2. – С. 224–230. DOI: 10.32983/2222-0712-2023-2-224-230.

12. Маргасова В. Ринок державних боргових цінних паперів як механізм фінансування бюджетного дефіциту / В. Маргасова, М. Забаштанський // Науковий вісник Полісся. – 2023. – № 1(26). – С. 141–153. DOI: [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1\(26\)-141-153](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1(26)-141-153).

13. Тарасюк М. В. Система управління дефіцитом бюджету [Електронний ресурс] / М. В. Тарасюк, Н. М. Тімошенко // Бізнес Інформ. – 2018. – № 3. – С. 285–290. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_3_46.

14. Форкун І. В. Сучасний механізм управління бюджетним дефіцитом в Україні / І. В. Форкун // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 211-216.

15. Financial Instruments to Ensure Sustainable Development in the Post-Shock Period of the National Economy Recovery / M. Dubyna, O. Parubets, O. Zelenska, Y. Yevtushenko, V. Muzyka, D. Serdiuk // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. – 2023. – Vol. 45, No. 4. – Pp. 390–398. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2023.38>.

16. Global military spending surges amid war, rising tensions and insecurity [Electronic resource] / Stockholm Institute for the Study of Peace Problems (SIPRI). – Accessed mode: <http://surl.li/ufhsa>.

17. Grüner H.-P. Optimal Mechanisms for the Control of Fiscal Deficits [Electronic resource] / H.-P. Grüner // ECB Working Paper No. 1708. – 2014. – Accessed mode: <https://ssrn.com/abstract=2464119>.

18. New Statistical and Econometric Approaches to the Modeling of Budget Policy on the Example of Tax Revenues and Information Management / S. Zakharin, A. Duka, O. Parubets, M. Zashchanskiy, N. Ryzhikova // Journal of Information Technology Management (JITM). – 2021. – Special Issue. – Pp. 115-127. DOI: <https://doi.org/10.22059/JITM.2021.80741>.

19. Theoretical and applied provisions of the research of the state budget deficit in the countries of Central and Eastern Europe / S. Shkarlet, M. Dubyna, O. Hrubliak, A. Zhavoronok // Administratie si Management Public. – 2019. – Vol. 32. – Pp. 120-138.

References

1. Biudzhetniy Kodeks Ukrainy vid 8 lypnia 2010 roku [Budget Code of Ukraine dated July 8, 2010]. № 2456-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
2. Ministerstvo finansiv Ukrainy [Ministry of Finance of Ukraine]. (n.d.). Vykonannya derzhavnogo biudzhetu Ukrainy – Implementation of the state budget of Ukraine. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/2023>.
3. Chervinska, L., Kalina, I., Chervinska, T., Safonov, Yu., Lishchenko, A., Shuliar, N. (2024). Vymushena mihratsiia v umovakh viiny: vyklyky, finansovo-ekonomichni ryzyky, napriamy roziazання problem [Forced migration in conditions of war: challenges, financial and economic risks, ways of solving problems]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, (2(55)), 531–545. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4331>.
4. Hrubliak, O., Kholiavko, N., Zhavoronok, A. (2021). Otsinka efektyvnosti upravlinnia defitsytom derzhavnogo biudzhetu Ukrainy [Assessment of the Efficiency of State Budget Department Management of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, (3(23)), 130–141. <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/224551>.
5. Husarevych, N. V. (2017). Upravlinnia defitsytom biudzhetu yak instrument finansovoi polityky [Budget deficit management as a financial policy tool]. *Biznes Inform – Business Inform*, (2(469)), 225–230. https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2017-2_0-pages-225_230.pdf.
6. Demianyshyn V. H. (2007). Biudzhetniy mekhanizm derzhavy: sutnist ta rol u rehuliuванні sotsialno-ekonomichnykh protsesiv [The budget mechanism of the state: essence and role in the regulation of socio-economic processes]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, 11(78), 3–11.
7. Dubyna, M.V., Kalchenko, O.M., Honcharenko, Yu. (2020). Uprovadzhennia ta realizatsiia systemy serednoterminovoho biudzhethnoho planuvannia v Ukraini: dosvid Nimechchyny [Implementation and implementation of the system of medium-term budget planning in Ukraine: the experience of Germany]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk – Galician Economic Herald*, (5(66)), 78-92. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.078.
8. Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty koruptsii [United Nations Convention against Corruption (UNCAC)]. (01.01.2010). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text.
9. Konventsiia Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti [United Nations Convention against Transnational Organised Crime]. (21.05.2004). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.
10. Konventsiia Rady Yevropy pro vidmyvannia, poshuk, aresht ta konfiskatsiiu dokho-div, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, ta pro finansuvannia teroryzmu [Council of Europe Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime and on the Financing of Terrorism]. (01.06.2011). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948#Text.
11. Marhasova, V.H., Dubyna, M.V. (2023). Zaluchennia borhovykh finansovykh resursiv na zovnishnomu ryn-ku: dosvid Ukrainy [Attracting debt financial resources on the foreign market: the experience of Ukraine]. *Problemy ekonomiky – Problems of economy*, (2), 224–230. DOI: 10.32983/2222-0712-2023-2-224-230.
12. Marhasova V., Zabashnanskyi M. (2023). Rynok derzhavnykh borhovykh tsinnykh paperiv yak mekhanizm finansuvannia biudzhethnoho defitsytu [The Government Debt Securities Market as a Mechanism of Budget Deficit Financing]. *Naukovyi visnyk Polissia – Scientific bulletin of Polissia*, 1(26), 141–153. [https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1\(26\)-141-153](https://doi.org/10.25140/2410-9576-2023-1(26)-141-153).
13. Tarasiuk, M.V., Timoshenko, N.M. (2018). Systema upravlinnia defitsytom biudzhetu [Systema upravlinnia defitsytom biudzhetu]. *Biznes Inform – Business Inform*, (3), 285–290. http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2018_3_46.

14. Forkun, I.V. (2013). Suchasnyi mekhanizm upravlinnia biudzhetyom defitsytom v Ukraini [Modern budget deficit management mechanism in Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*, (5), 211–216.

15. Dubyna, M., Parubets, O., Zelenska, O., Yevtushenko, Y., Muzyka, V., Serdiuk, D. (2023). Financial Instruments to Ensure Sustainable Development in the Post-Shock Period of the National Economy Recovery. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 45(4), 390–398. <https://doi.org/10.15544/mts.2023.38>.

16. Global military spending surges amid war, rising tensions and insecurity. Stockholm Institute for the Study of Peace Problems (SIPRI). (n.d.). <http://surl.li/ufhsa>.

17. Grüner, H.-P. (2014). Optimal Mechanisms for the Control of Fiscal Deficits. *ECB Working Paper*. No. 1708. <https://ssrn.com/abstract=2464119>.

18. Zakharin, S., Duka, A., Parubets, O., Zabashtansky, M., Ryzhikova, N. (2021). New Statistical and Econometric Approaches to the Modeling of Budget Policy on the Example of Tax Revenues and Information Management. *Journal of Information Technology Management (JITM)*, Special Issue, 115-127. <https://doi.org/10.22059/JITM.2021.80741>.

19. Shkarlet, S., Dubyna, M., Hrubliak, O., Zhavoronok, A. (2019). Theoretical and applied provisions of the research of the state budget deficit in the countries of Central and Eastern Europe. *Administratie si Management Public*, (32), 120-138.

Отримано 12.03.2024

UDC 336.14-022.252(477)

Oksana Hrublyak

PhD in Economics, Associate Professor

Yuri Fedkovich Chernivtsi National University (Chernivtsi, Ukraine)

E-mail: o.grublyak@chnu.edu.ua. ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7198-9747>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/S-2870-2016>

Vladyslav Sila

Holder of the third (PhD) Level of Higher Education

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: vladsila79@gmail.com

DEFICIT MANAGEMENT MECHANISM OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF IMPLEMENTATION OF THE STATE OF MARTIAL

In the article, the definition of the essence of the concept “budget deficit management” is studied. The analysis of changes in the volume and structure of the state budget deficit of Ukraine for the period of 2019-2023 is carried out. It is found that the main reason for the growth of the budget deficit is the increase in military spending. The study of the Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) found that the share of military spending in 2023 was 34% of GDP, ranking Ukraine eighth in the world. Based on this it was concluded by the author that there is a need to improve the mechanism of management of the state budget deficit, which, in the context of martial law, should take into account economic, political, environmental and public interests in the budgetary sphere. The structure of this mechanism is built, which includes principles, tools, levers, patterns, methods and approaches. Each of the following components is described. It is noted that in the context of war and post-war economic recovery, there is a close relationship between the mechanism of the budget mechanism management and the mechanism of repatriation of Russian assets and reintegration of force migrants to Ukraine. The functioning of these mechanisms is a new phenomenon not only for Ukraine, but also for partner countries, and therefore these processes require diplomatic, legal efforts and economic justification for their

practical implementation, conclusion of the bilateral and multilateral agreement between Ukraine and partner countries. The effectiveness of the mechanism for management the state budget deficit can be improved by introducing significant and timely changes, taking into account the cause and effect of the relationship between budget deficit and the size of public debt, living standards, the pace of economic recovery, demographics, and the possible acceleration of the cooperation with allied countries in providing financial assistance and repatriating frozen Russian assets.

Keywords: *deficit; National budget; management; mechanism; income; species; military expenses; tools; methods; approaches; repatriation of assets.*

Fig.: 1. Table: 2. References: 19.